

SENSE EXCUSES PER A LA INACCIÓ

MIREN ETXEZARRETA

Barcelona, Catalunya, Espanya

El sistema capitalista, el motor essencial del qual és l'obtenció del benefici privat per a uns pocs, no ens pot pas conduir vers una societat justa i harmònica, com ho ha vingut demostrant l'experiència dels darrers segles. Només un canvi radical de sistema econòmic i social ens pot conduir a una societat justa i harmònica per a la humanitat. Als qui n'estem convençuts, tot sovint se'ns respon en dues direccions: una, quina és, doncs, la nostra alternativa?, i dues, "som utòpics".

Sobre l'alternativa. Ens exigeixen un pla minuciosament elaborat i tancat. Que presentem una recepta que ens condueixi a la societat feliç. On tot estigui previst i organitzat. On només s'hagi de seguir el programa, per obtenir el resultat desitjat.

Cal dir en primer lloc que no és pas obligat tenir una alternativa per criticar un sistema cada vegada més injust. El sistema que estem vivint, que condemna a la misèria milions d'éssers humans, que condueix a una vida totalment distorsionada, i que impedeix la participació en les decisions que afecten a la major part de la humanitat, *no funciona de cap manera*. I, per tant, s'ha de canviar. Tinguem o no el disseny del que l'ha de succeir. Hagin fracassat o no altres intents, cal seguir cercant alguna cosa radicalment diferent, que fins ara se n'ha dit socialisme (i no sembla que hi hagi cap raó de pes per canviar de nom, si se l'entén correctament).

Buscar una alternativa completa, precisa i compacta és un error de concepció. L'alternativa no pot estar construïda per un grup de persones concretes, o per les autoritats polítiques i econòmiques, per ben intencionades o capaces que siguin. Probablement una de les raons pel fracàs de les experiències intentades fins ara és precisament la d'haver-se ajustat a un model únic, haver seguit unes pautes fixades prèviament per agents allunyats de les persones implicades, cosa que ha conduït a l'autoritarisme. En el segle XXI, l'alternativa ha de tenir un caràcter diferent. S'ha d'anar construint des de la base, democràticament, partint dels diversos col·lectius, amb les seves apetències, els seus interessos i els seus conflictes. Només l'articulació i coordinació dels projectes dels diferents col·lectius

en una praxi comuna, pot conduir a una alternativa voluntària i satisfactòriament assumida.

Qualsevol alternativa que valgui la pena ha de ser diversa i plural. L'*alternativa* no pot ser altra cosa que la resultant d'una munió d'alternatives diferents que caminen en una direcció semblant, la de la recerca d'una societat dirigida al benestar dels éssers humans, gestada i duta a terme amb la seva màxima participació, però diversa i variada, com no ho poden ser menys les persones i els grups que l'integren. Practicant en una pedagogia del quefer comú i en la recerca de mecanismes per resoldre els conflictes que vagin sorgint. Si cerquéssim un eslògan, diríem que hauria de ser el de la *coordinació en la diversitat*.

Sens dubte cal que hi hagi uns objectius generals sobre els quals existeixi l'acord comú, un objectiu social: el benestar de les persones i la seva participació col·lectiva en les decisions que les afecten. Això només és possible en una societat no gestionada per al benefici, sinó regulada socialment amb institucions descentralitzades i participatives, en la igualtat de tots els éssers humans i dels seus corresponents drets, i la prerrogativa a la diversitat dins d'algunes regles generals, que han de ser poques i han de permetre la màxima descentralització del disseny per a cada situació concreta.

Des d'aquestes bases cada col·lectiu haurà d'anar construint el seu propi àmbit, la seva pròpia realitat, per tal que, com una taca d'oli que s'escampa, articulant-se i coordinant-se en els diferents plans, ocupi un dia la totalitat del cos social. La transformació n'haurà de ser la resultant, la que constitueixi el conjunt, i no pas al contrari, quan partint d'un bell disseny unitari, elaborat des de dalt, degenera després en potents forces d'injustícia, autoritarisme i opressió.

Sobre la utopia. Creuen que una societat justa i harmònica és una cosa inabastable. *No Hi Ha Alternativa*, (TINA, per les seves sigles en anglès), deia la senyora Thatcher. Si penséssim substituir de cop i volta un sistema per un altre, és possible que fos així. Però la nostra concepció de la via actual de transformació és una altra. Per entendre-ho és clau

el concepte de procés: d'allò que es tracta és de participar en un llarg procés de canvi sempre actiu i sempre inacabat, en el qual el propi procés és part de l'alternativa. Es tracta de continuar una tasca que ha existit sempre a la història, en la qual les forces alliberadores de l'ésser humà i la societat han lluitat sense parar pels seus objectius. No partir d'un projecte i pla complet i tancat, sinó només d'unes direccions desitjades, unes orientacions autogenerades i un treball permanent vers l'anhelat objectiu. I posar en pràctica en el quefer quotidià allò que impliquen aquestes idees. Cadascú en l'entorn en què es mou. Anar creant àmbits d'autonomia, encara que siguin petits i modestos, en la direcció d'una societat justa, plural, liberalitzadora, harmònica, com petites parcel·les de la nostra "utopia", que així s'esdevé.

I això és sempre possible. Cadascú de nosaltres pot participar en aquest projecte des d'ara mateix, contribuir a generar l'univers de taques d'oli que aconseguiran que la nostra societat estigui cada dia més a prop de la nostra utopia. No és pas un projecte senzill: quan s'amenacen els interessos actuals, aquests ataquen sense compassió. No és pas un projecte fàcil: hi haurà moments en què s'hauran d'encarar transformacions socials de gran abast, per exemple davant la propietat privada, o alterant els agents socials de decisió. Ni tan sols estem segurs que sigui un procés pacífic: perquè en contra nostre usen la violència, i ens haurem de defensar. Però mentrestant podem començar, en el nostre entorn, aquí i ara, sense trigar la construcció col·lectiva d'aquests àmbits d'autonomia. La generalització de la qual ens durà a la societat que necessitem i cerquem.

Però que no s'interpreti aquest procés com un projecte de continuïtat del sistema actual. No es tracta pas d'anar millorant gradualment petites parcel·les dins del sistema, sinó de generar veritables iniciatives d'objectius completament diferents. Transformar, destruir aquest sistema, no pas "millorar-lo". Amb formes de fer diferents: horitzontals, igualitàries, sense jerarquies. Tractant de diluir el poder, no pas de controlar-lo. Formes que marquen significativament la praxi i que suposen modestes bestretes d'un món diferent. L'objectiu radical de transformació –construir una societat alternativa, una societat sense classes– és una de les premisses essencials del projecte. Però coneixedors de l'immens poder de la societat actual i de la debilitat de les nostres forces,

el nostre concepte de procés sembla una possibilitat assenyada. Que tampoc ha de ser l'única possible en el temps. Potser en altres moments hi hagi possibilitats revolucionàries, i el propi procés ens durà a aprofitar-les.

Així mateix, si des d'algun "dalt" es pretén una transformació, només es legitimarà la seva intervenció si tracta d'estimular i potenciar els moviments de la base, de reconèixer el seu espai, d'entendre que són els agents essencials i actuar en conseqüència. Però en les condicions actuals, la nostra via de procés podria ser força eficient i esperançadora. No esperem que la revolució estigui feta, per començar a actuar. Hem de transformar des d'ara el nostre actuar quotidià per arribar a "la revolució".

Clar que és un procés molt més llarg i lent que la substitució des de dalt d'un sistema per l'altre... però no ha funcionat per crear un socialisme autèntic. La creació d'aquest socialisme desitjat consisteix a avançar des d'ara mateix vers àmbits d'autonomia alternatius: amb altres objectius, altres valors, altres instruments. Cercant el benestar, la igualtat, la participació en la diversitat. Aleshores ja estem generant parcel·les d'un socialisme que un dia inclourà el tot, com a projecte utòpic, entenent-lo com un procés sempre inacabat, però possible, necessari, imperatiu. Començant ara en el nostre món quotidià. Per construir, no pas per imposar la transformació del sistema. Només quan la majoria de la població ho desitgi, només aleshores es construirà veritablement el socialisme. El procés és costerut, i lent, però, alhora, alliberador, des d'ara. Mostra que no és pas veritat que "no hi ha res a fer", i que cada dia que lluïtem per la transformació, ja ho estem fent. Dificil, llarg... però conduint a la plenitud de l'ésser humà.

És la nostra utopia, i la reivindiquem amb seriositat i alegria. Però, utopia per utopia, encara és molt més realista que no pas el sistema actual: ¿hi ha res més impossible, més quimèric, més "utòpic"... que pensar que el capitalisme pot conduir els éssers humans vers els benestar?